

פרשת כי תשא תשע"ד
בעניין לשון הקודש

שמות פרק ל

(יא) וַיְדַבֵּר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יב) כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם וַנִּתְּנוּ אִישׁ כַּפָּר נִפְשׁוֹ לִיקְנֹק בְּפִקֹּד אֹתָם וְלֹא יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בְּפִקֹּד אֹתָם: (יג) זֶה יִתְּנוּ כָּל הַעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִים מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לִיקְנֹק:

רש"י

רמב"ן

(יג) **מחצית השקל בשקל הקודש** - במשקל השקל שקצבתי לך לשקול בו שקלי הקדש, כגון שקלים האמורין בפרשת ערכין ושדה אחוזה: (יג) **מחצית השקל בשקל הקודש** - קבע לו משה רבינו מטבע כסף בישראל, כי מלך גדול היה, וקרא למטבע ההוא "שקל" בעבור שכל המטבע במשקל שלם, אין בו פחות ולא כסף סיגים.

ובעבור שמשקלי הערכין ופדיון הבכור במטבע ההוא שהם קדש, וכן כל שקלי המשכן וכן כל כסף קצוב האמור בתורה, יקרא לו הכתוב שקל הקדש. וכן הטעם אצלי במה שרבותינו קוראין לשון התורה "לשון הקודש", שהוא מפני שדברי התורה והנבואות וכל דברי קדושה כולם בלשון ההוא נאמרו. והנה הוא הלשון שהקב"ה יתעלה שמו מדבר בו עם נביאיו ועם עדתו, אנכי ולא יהיה לך ושאר דברות התורה והנבואה, ובו נקרא בשמותיו הקדושים אל, אלהים, צבאות, ושדי, ויו"ד ה"א, והשם הגדול המיוחד, ובו ברא עולמו, וקרא שמות שמים וארץ וכל אשר בס, ומלאכיו וכל צבאיו לכולם בשם יקרא מיכאל וגבריאל בלשון ההוא, ובו קרא שמות לקדושים אשר בארץ אברהם יצחק ויעקב ושלמה וזולתם:

והרב אמר במורה הנבוכים (ג, ח) אל תחשוב שנקרא לשוננו לשון הקדש לגאותינו או לטעותינו, אבל הוא בדין, כי זה הלשון קדוש לא ימצאו בו שמות לאבר הבעילה בזכר או בנקבה, ולא לטפה ולשתן ולצואה רק בכנוי. ואל יטעה אותך "שגל" (תהלים מה ז), כי הוא שם אשה המזומנת למשכב, ואמר ישגלה (דברים כח ל) על פי מה שנכתב עליו, ופירושו יקח אשה לפילגש: והנה אין צורך לטעם הזה, כי הדבר ברור שהלשון קדש קדשים הוא כמו שפירשתי. והטעם שהזכיר על דעתי איננו אמת, כי מה שיכנו ישגלנה, ישכבנה, יורה כי משגל שם עצם לבעילה, וכן יכנו לאכול את חוריהם (מ"ב יח כז), כי הוא שם מגונה. ואם מפני טעמו של הרב, היו קורים לו "לשון נקיה", כענין ששינו (סנהדרין סח ב) עד שיקיף זקן התחתון ולא העליון אלא שדברו חכמים בלשון נקיה, ואמרו כי אם הלחם אשר הוא אוכל לשון נקי (ב"ר פו ז), וכן במקומות רבים:

Guide for the Perplexed III:8
I have also a reason and cause for calling our language the holy language – do not think it is exaggeration or error on my part, it is perfectly correct – the Hebrew language has no special name for the organ of generation in females or in males, nor for the act of generation itself, nor for semen, nor for secretion. The Hebrew has no original expressions for these things, and only describes them in figurative language and by way of hints, as if to indicate thereby that these things should not be mentioned, and should therefore have no names; we ought to be silent about them, and when we are compelled to mention them, we must manage to employ for that purpose some suitable expressions, although these are generally used in a different sense. Thus the organ of generation in males is called in Hebrew gid, which is a figurative term, reminding of the words, "And thy neck is an iron sinew" (gid) (Isa. xlviii. 4). It is also called shupka, "pouring out" (Deut. xxiii. 2), on account of its function. The female organ is called kobah (Num. xxv. 8), from kobah (Deut. xviii. 3), which denotes "stomach"; rehem, "womb," is the inner organ in which the foetus develops; zoah (Isa. xxviii. 8), "refuse," is derived from the verb yaza, "he went out"; for "urine" the phrase meme raglayim, "the water of the feet" (2 Kings. xviii. 17), is used; semen is expressed by shikbat zera', "a layer of seed." For the act of generation there is no expression whatever in Hebrew: it is described by the following words only: ba'al, "he was master"; shakab, "he lay"; lakah, "he took"; gillah 'ervah, "he uncovered the nakedness." Be not misled by the word yishgalannah (Deut. xxviii. 30), to take it as denoting that act: this is not the case, for shegal denotes a female ready for cohabitation. Comp. "Upon thy right hand did stand the maiden" (shegal) "in gold of Ophir" (Ps. xlv. 10). Yishgalannah, according to the Kethib, denotes therefore "he will take the female for the purpose of cohabitation."

פסוק הזכרון להריטב"א

כתב רבי ז"ל¹: כתוב במורה הנבוכים² אל תחשוב, שלש[ו]נגו נקרא לשון הקדש וכו', אבל כי הוא זה הלשון לא ימצאו בו שמות לאברי הבעילה בוכר או בנקבה, ולא לטפה, ולא לשתן³, כי אם בכבו, וכו'⁴. חלילה לי למשכן נפשי בזה אדמארן המורה ז"ל⁵ בעיקר טעמו, והאל"ים יכפר לו בעד, כי תלה ענין גדול ונורא בדבר קל כזה. ולדעתי, כי לסוד גדול לפי דרכו שלא נתן לגלותו, חרד את כל החרדה לדקדק על קריאת לשוננו לשון הקדש, וחקר את כל החקירה הזאת, וחלילה לחכמי האמת להאמין בסוד הזה. ואף כי רבינו ז"ל המורה לפי דרכו בדברי הנבואה הוצרך להאמין, כי ימצאנו היודע תחבולתו הגדולה בסודותיו. ואף כי בזה שהשיב רבינו ז"ל על המורה ממלת "ישגלנה"⁶ וממלת "מימי חוריהם"⁷ הייתי יכול למצוא התנצלות לרב ז"ל, נזהר בו בלשוננו, שכת' ואל יטער ישגלנה וכו' איני רוצה להטפל בזה, מרב בריחתי מעקר טעמו בזה. ושגגה היא היוצאה מלפני השליט.

משנה מסכת סוטה פרק ז משנה ב

ואלו נאמרין בלשון הקודש מקרא בכורים וחליצה ברכות וקללות ברכת כהנים וברכת כהן גדול ופרשת המלך ופרשת עגלה ערופה ומשוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם:

משנה מסכת סוטה פרק ח משנה א

משוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם בלשון הקדש היה מדבר שנאמר (דברים כ') והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן זה כהן משוח מלחמה ודבר אל העם בלשון הקודש ואמר אליהם (שם) שמע ישראל וגוי.

דברים פרק כ פסוק י

ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו ילד וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו:

רש"י

ולא חללו - לא פדאו בשנה הרביעית, שהפירות וטעם ולא חללו - שלא באה השנה הרביעית, כי טעונין לאכלן בירושלים או לחללן בדמים ולאכול בחלילים, וצוה הכתוב (ויקרא יט כד) שיהיה כל פרוי קדש הלולים, שיהללו את השם הנכבד

בשמחה ההיא. ויתכן שיהיה פירוש "ולא חללו", שלא עשאו חולין, והוא הפדיון שהזכירו רבותינו (מעשר שני פ"ה מ"ד), מלשון כי חילל יהודה קודש ה' (מלאכי ב יא), ולא יחלל זרעו (ויקרא כא טו):

ויקרא פרק יט פסוק כד

ובשנה הרביעית יהיה כל פרוי קדש הלולים ליקנן:

מלאכי פרק ב פסוק יא

בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם פי חלל יהודה קדש יקנן אשר אהב ובעל בת אל נכר:

ויקרא פרק כא

(יד) אלמנה וגרושה וחללה זנה את אלה לא יקח כי אם בתולה מעמיו יקח אשה: (טו) ולא יחלל זרעו בעמיו כי אני יקנן מקדשו: